

TOPOS „WMUROWANEJ KOBIETY” W KULTURACH EUROPY POŁUDNIOWO-WSCHODNIEJ I WĘGIER

W obrębie wielojęzycznego folkloru takich krajów, jak Albania, Bośnia i Hercegowina, Bułgaria, Chorwacja, Czarnogóra, Grecja, Macedonia Północna, Rumunia, Serbia, Słowenia i Węgry znany jest wędrowny topos „wmurowanej kobiety”, który upamiętnia archaiczną i wygasłą tradycję ofiary zakładzinowej z człowieka. Składano ją, by zjednać sobie wrogie moce, by wznoszona budowla mogła trwać. W okresie kształtowania nowoczesnych narodów topos ten przeniknął z tradycji ustnej do piśmiennictwa i sztuki badanego obszaru i jest on ożywiany do dziś w różnych sferach życia artystycznego, naukowego, politycznego, a nawet ekonomicznego, niosąc ze sobą złożoną, mieniającą się znaczeniami symbolikę.

Projekt ma na celu wieloaspektowe (antropologiczne, kulturoznawcze, literaturoznawcze, mitograficzne) opracowanie problematyki funkcjonowania tego toposu w wymienionych tu kulturach nowoczesnych i ponowoczesnych. Obiektem naszego zainteresowania będą różnorodne teksty kultury ustnej, piśmienniczej, wizualnej, także te zamieszczane w Internecie. Zbadamy, jakim przekształceniom musiał ulec ten wspólny dla określonego obszaru topos, by mógł się stać harmonijnym elementem poszczególnych kanonów kultur narodowych. Będziemy również śledzić jego przekształcenia w tekstach alternatywnych w stosunku do kanonów narodowych. Spodziewamy się, że analizowane przesunięcia semantyczne udzielą nam wskazówek do głębszego zrozumienia badanych kultur oraz wpisanych w nie jawnych i niejawnych wyborów aksjologicznych i estetycznych. Uwzględnienie dorobku metodologicznego badań nad transferem kulturowym pozwoli na podejście badawcze wolne od naukowych przesądów oraz od presji każdej z lokalnych perspektyw badawczych. W opracowanej monografii tematycznej zostaną przedstawione wyniki badań, wzbogacone o zebrany materiał wizualny. W ten sposób do obiegu naukowego trafi nowoczesne kompendium wiedzy na temat toposu „wmurowanej kobiety”, rozpoznawalnego w badanych kulturach jako istotny składnik transnarodowej zażyłości kulturowej.